

Aristoteles ve Bacon'a göre Tümevarım – Bayram Dalkılıç/Yavuz Akyüz

Mantık, insan zihnini doğru düşünceye ulaştıran, hatadan yanlıştan koruyan bir ilimdir. Mantık alanındaki çabaların da insanlıkla süregeldiğini, ancak onu sistemli hale getirip hak ettiği yeri ona kazandıran filozofun, Aristoteles (M.Ö.384-322) olduğunu görürüz.

Organon kelime olarak “alet” anlamında olup “ilmin ve düşüncenin aleti ve girişi” demektir. Aristoteles'e göre organon, genel ilimlerin aleti olmalıdır. Bu alet de mantık olmalıdır.

Logikos, logos'a yani “söz”, “akıl” ve “akıl yürütme'ye aittir.

Bir başka tanımlamaya göre, “mantık sanatı, bütün halinde, akli düzeltmeye ve yanlış yapılması mümkün olan bütün makul şeylerde insanı doğru yola ve gerçek tarafına yöneltmeye yarayan kanunları ve insanı, makullerde yanlıştan , sürçmeden ve hatadan koruyan ve muhafaza eden kanunları verir.

Doğadaki tikel nesnelere karşıtlarını bir birlik içinde özdeş olarak bulduklarını” önermesidir. Ona göre şeyler, hem bütündür. Hem değildir; hem uyumlu hem uyumsuz olarak, bir arada ve dağınıktır. Bütün her şeyden bir birlik ve birlikten de her şey oluşur. Denizin suyu, hem çok saydam, hem çok bulanıktır; balıklar için içilebilir olup sağlık verirken, insan için içilmez ve yok edicidir.

İnsan her şeyin ölçüsü olup onun var olan şeyler varlıklarının, var olmayan şeylerin varlıklarının, var olmayan şeylerin yoklukların da' ifadesiyle tam bir rölativizme vardığını görürüz.

Aristoteles:

Babası Saray hekimi..

Platon, soyut ve kuramsal olarak evreni ve olguları anlama çabası içinde iken, Aristoteles, onun tam aksine evreni gerçekçi bir kavrayışla, olduğu gibi kavramanın yollarını aramıştır.

Aristo daha realistken Aristoteles daha idealist bir düşünceye sahiptir. Aristoteles Siyaset için çok yönlü bir eğitim ve tecrübe öngörür ve bu yüzden siyaseti bu bağlamda gençlerin uğraşacağı bir şey olarak görmez. Siyaset eğitim ve tecrübedir Gençler yapamaz.

Platon Hristiyan ilahiyatını Aristoteles kadar etkilememiştir.

Aristoteles daha çok akıl ve mantık temelli iken platon daha idealist ve dogmatik.

Aristoteles, eğitim için üçşeyin gerekli olduğunu söylemekte, bunları ise doğal yetenek, bilgi ve uygulama şeklinde sıralamaktadır.

Aristoteles'in Doğa ve Bilgi Anlayışı

Aristoteles'in Metafizik kitabının ilk cümlesi olan “ Bütün insanlar, Doğal olarak bilmek isterler.Aristoteles bundan hareketle evreni, doğayı bilmek istemesi ve araştırması, bunlardan yola çıkarak gerçek bilgi, ilahiyat bilgisi dediği alanın bilgisine geçmesi, bir ömür boyu sürecek hakikat arayışının yansımasıdır.

Aristoteles'in felsefesinde özün bilinmesi, illetin bilinmesi, nedenin bilinmesi: bir diğer deyişle, mantığın üzerine bilgi kurduğu orta terimin bilinmesidir. Orta terim, şekildir, özdür.

Aristoteles'e göre gerçek bilginin elde edilmesi için doğadan elde edilebileceklerin bilgisinin tam olması gerekir.

Aristoteles'in doğayı incelemesindeki metodu ise deneye dayanmaktadır.

İnsanın iyi yapılmış olmadığını ve nimetten yana hayvanların en az nesiplisi olduğunu söyleyenler (çünkü insanını ayakkabısı yoktur, çıplaktır ve savaşacak silahtan yoksundur derler), yanılığ içinde dirler. Çünkü öbür hayvanlardan her birinin ancak tek bir savunma araçları vardır ve başka biri ile değiştirmeleri mümkün değildir; ama uyurken de başka bir iş yaparken de ayakkabılarını taşımaya, adeta zorunludurlar ve bedenleri çevresinde sahip oldukları donanımı hiçbir zaman bırakmayacakları gibi pay olarak aldıkları silahları da değiştirmezler. İnsan ise, tersine, birçok savunma aracına sahiptir ve bunları değiştirmek ve hatta isteği silaha istediği anda sahip olmak her zaman elindedir Çünkü el tırnak, pençe, boynuz ya da kargı, kılıç, ya da bambaşka bir silah ya da alet haline gelir. El, her şeyi kavrayıp tutacak yeteneğe olduğu için bunların tümü olabilir.

Aristoya göre önce sınıflama gelir sonra mantık gelir.

Aristo tümel bilgilerin en yüksek bilgi türü olduğunu kabul etmekte birlikte, gerçek bilginin (yaşamda kullandığımız işimize yarayan anlamında) tikel nesnelere bilgisi olduğunu söylemektedir.

Aristo “platon’u severim ama hakikati daha çok severim” der.

FRANCİS BACON’UN HAYATI BİLİM, VARLIK VE FELSEFE ANLAYIŞI

Aydınlanma bir kaşı çıkış hareketi olup, din, doğa görüşü, toplum, devlet düzeni, her şey kıyasıya bir eleştiriden geçirilmektedir.

Bacon tanrı’nın yüceltilmesi ve insanın rahata kavuşturulması amacıyla doğadan nasıl daha iyi yararlanabileceği üzerinde düşünür.

Novum Organum 1620

Karl Marx’a göre de Bacon, İngiliz materyalizminin gerçek atasıdır. Buna sebep olarak ta Marx, Bacon’ın doğal felsefeyi, felsefenin biricik bölümü olarak görmesini göstermektedir.

Bacon, hayatı boyunca felsefesinin temelini gerçekliğin en iyi şekilde ele alınarak açıklığa kavuşturulması gerektiği inancı içine almıştır. Bu gerçeklik ise doğa, din ve bütün geleneğin bize bıraktığı evrensel bilgi mirasını içermektedir.

Bacon’a göre her şeyden önce doğanın en iyi şekilde incelenmesi ve araştırılması gerekir.

Zihni idollerden temizlemek gerekmektedir. Zihin idollerden kurtulduğu an, yeni yöntemle doğayı doğru bir şekilde yöntemi benimseyebilir. Bu ise deneyim olgularının yeni bir yöntemle yeniden yorumu ile mümkün olacaktır

Bacon’a göre deney doğa bilgisini elde etmede en sağlam yoldur. Deneyler, sizi asla aldatmayan ve yanlışla sürüklemeyen hayret verice bir özelliğe sahiptirler.

Bacon Aristonun felsefesini mutlak yanlış olarak düşünüp göz ardı etmektedir.

Bacon felsefesinin temeli, insanlar doğa güçleri üzerinde bilimsel buluşlar ve egemenlik sağlamaya çalıştığı için pratiktir. O, felsefenin teolojiden ayrı tutulmasını ve skolastikte olduğu gibi içten içe kaynaşmasını önlemek istemektedir.

Organon temel öğeleri

Aristo’ya göre metafizik ilmi, en yüksek ilimdir. İlk bilimin (metafizik) konusu maddeden bağımsız ve hareketsiz varlıkları incelemektedir. Mantık da hareket noktasını metafizikten almak zorundadır.

Novum organum temel öğeleri

Onun felsefe anlayışı, soyut olmayan, deneyci ve çözümlemeyi ön plana almış bir sistemdir.

İdoller:

İdol önyargı, doğru bilgiyi araştırmada engel koyan sebepler, yani zihni doğrudan uzaklaştıran nedenlerdir.

Bacon felsefe ve mantığın en genel amacı, doğayı araştırmak iken: Aristo ilmin, ilk ilim, bilgelik ilmi, yahut da metafizik olması nedeniyle amaç, tanrı'yı araştırmaktır. Bacon fizik, Aristo metafizik.

Organon ve novum organum da tümevarım

Tümevarım, zihnin tikelden tümele gidiş yoludur. Tümevarım, bir bütünün parçalarına dayanarak o bütün hakkında hüküm vermektir.

İnciler burdadır, ama birisi ipliği getirinceye kadar kolye oluşturmazlar.

Aristoteles (384-322)

Francis Bacon (1561-1626)